

МЕСИЈАНИЗАМ У 1. И 2. КЊИЗИ САМУИЛОВОЈ И 1. И 2. КЊИЗИ О ЦАРЕВИМА

Ненад Д. Мијалковић*
Српска православна
богословија Св. Кирила
и Методија у Нишу

Апстракт: Тема овог рада је приказ месијанске мисли у старозавешњим књигама – 1. и 2. Самуиловим и 1. и 2. о царевима, у којима желимо да прикажемо основне идеје старозавешњој Божјој открићења. Раг је, пре свега, базиран на самом тексту Светог Писма, али изнећа су и мишљења појединих значајних личности, теолога, који се баве овом тематиком. Могамо обрадити пажњу на временски континуитет и контекст у коме је живео и радио јеврејски народ, и из каквој начина размисљања се развија месијанска идеја. Самим тим, битно је да наласимо и сагледамо на којој начин су Јевреји схватили однос Бога и човека. Рагом, даље, желимо да издвојимо и заокружимо нашу пажњу само оним најбитнијим местима, знаменитим личностима, као и догађајима, који симболишу, приказују и пројављују идеју о обећаном Месији. Схватање старозавешњег историје, као свештене историје спасења Израела је веома битно за пошито проицање у суштину Божјој открићења. Старозавешња историја задобија сву своју пуноћу смисла, остварења и испуњења једино у новозавешњом Божјем открићењу.

Кључне речи: Месија, Давид, Соломон, цар, Илија, Јелисеј, пророк, Христос, свештеник, служба, помазање.

1. Месијанска идеја

Да бисмо говорили о месијанској идеји, најпре морамо објаснити, шта је то Месија и одакле уопште потиче месијанска идеја

* mijalkovicnenad@gmail.com.

у старозаветном Божјем откривењу. Месија (*masiah*), што значи Помазаник,¹ облици уљем, а у новозаветном откривењу је то у ствари Христос – Месија, јер Он је тај обећани о коме нам сведочи старозаветно откривење. Сама идеја о Месији, као Избавитељу, налази се у Првој књизи Мојсијевој, Постања,² где Бог избацује човека из раја, због учињеног греха који је као промашај слободе, и даје му утешно обећање о избавитељу, односно Месији – Спаситељу. Тако, да се месијанска идеја провлачи и прожима кроз целокупну старозаветну историју, па имамо личности и догађаје који директно или индиректно праобразују обећаног Месију – Христа. „[...] Нема спора да је месијанска идеја, идеја о доласку спаситеља света који ће створити нов поредак у човечанству и положити основу за настајак једне нове ере – ере бољег живота људи, била код Јевреја најизразитија и чинила основ непоколебљивој вери у будућу изградњу нове везе између неба и земље, новог завета и савеза између Бога и људи. Најстарији старозаветни пророци су наглашавали нарочито религиозно-морални карактер будућега спаситеља света – Месије. [...] Пророци су очекиваног Месију називали 'Сином Давидовим' и 'Помазаником Господњим' који ће се на Сиону (у Јерусалиму) зацарити и коме ће сви народи служити. У месијанским мислима старозаветних пророка, узевши у обзир само његов спољни облик, изгледа

¹ У Израиљу се често говори о помазању царева (Суд. 9, 8; 1. Сам. 9, 16; 10, 1; 15, 1; 16, 3; 2. Сам. 2, 4; 12, 7; 1. Цар. 1, 34–35; 5, 1; 2. Цар. 9, 3; 11, 12; 23, 30). Помазивао се и велики првосвештеник, и он је постао помазаним свештеником (Лев. 4, 3.5.16). Пророци нису помазивани, међутим, пророк Илија добија заповест да Јелисеја помаже за пророка (1. Цар. 19, 16), ово је објашњено у (2. Цар. 2, 9), где Јелисеј моли двоструки део Илијиног духа: „[...] А Јелисеје рече: да буду два дијела духа твојега у мене“. То помазање је метафоричко и оно се као такво помиње у Књизи пророка Исаије: „Дух је Господа Бога на мени, јер ме Господ помаза да јављам добре гласе кроткима, посла ме да завијем, рањене у срцу, да огласим заробљенима слободу и сужњима да ће им се отворити тамница“ (Ис. 61, 1).

² „И још мећем непријатељство између тебе и жене и између сјемена твојега и сјемена њезина; оно ће ти на главу стајати а ти ћеш га за пету уједати“ (Пост. 3, 15). Ово је изузетно важно обећање које добија жена од Бога, тј. обећање које говори о рођењу детета, које ће бити Избавитељ, Спаситељ. Снага детиња је толико јака да јој сила зла не може ништа, стајати неком на главу, одсликава нечије преимућство и супериорност. Тако ће Христос на почетку свог јавног рада да превазиђе сва искушења којим је кушан (Мт. 4, 1–11); в. Свети Јован Златоуст, Свети Јефрем Сиријски, Блажени Августин, Свети Симеон Нови Богослов, *Нека буде свештосћ, Шесћоднев, Тумачење књиге Ђостања*, Библиотека образ светачки, Београд, 1998, 142–143; Свети апостол Павле у својим посланицама говори: „А Бог мира брзо ће сатријети сатану под ноге ваше. Благодат Господа нашега Исуса Христа с вама“ (Рим. 16, 20), даље „А кад дође пуноћа времена, посла Бог Сина Својега, који се роди од жене, који би под законом“ (Гал. 4, 4).

као да се Месија очекује и са једном мисијом световно-политичког карактера. Али, несумњиво је да је његова основна мисао у месијанској идеји ова: Васпостављање нових и трајних односа између Бога и Израиља (као 'Народа Божјег', али у ширем смислу) неће бити учињено силом оружја, већ силом религиозно-моралне величине Месије.³ Месијанска идеја подразумева, остварење и испуњење спасења у Царству Божјем.⁴ Чини се да месијанска идеја у старозаветном Божјем откривењу има одређену поступност, те тако, можемо говорити о развоју месијанологије. На основу библијских казивања и изражавања, запажамо ступњеве развоја месијанске идеје, почевши од општег, династичког – царског и личног месијанизма.⁵

Општи месијанизам, где се Бог јавља Авраму⁶ и даје му обећања како ће од њега начинити велики народ. Ово обећање које Бог даје Авраму је утврђивање, остварење и установљење старозаветне Цркве Божје, која је у ствари праобраз новозаветне.⁷ Старозаветна

³ Јосић, А. Радивој, *Месијанска идеја код културних народа пре Христа*, Штампарија „Привредник“, Београд, 1931, 6–7; *Leksikon temeljnih religijskih pojmova, Židovstvo, Kršćanstvo, Islam*, Prometej, Zagreb, 2005, 254–256.

⁴ В. Harrington, J. Wilfrid, *Uvod u Stari Zavjet spomen obećanja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993, 249.

⁵ В. Томић, Илија, *Старозаветни пророци: служба пророка и пророчке књије*, Богословски факултет Светог Василија Острошког Фоча (Србиње), Београд, 2006, 230–232; Harrington, Wilfrid, *н. г.*, 248–270; в. Дрејн, Џон, *Увођење у Стари завет*, Слио, Београд, 2003, 453–455; Anderson, W. Bernhard, *The Living World of the Old Testament*, Second edition, Longman, London – New Jersey, 1967, 294–300; McKenzie, L. John, „Starozavetna biblijska teologija“, у: *Biblijska teologija Starog i Novog zavjeta*, KS, Zagreb, 1980, 146–225. О месијанској идеји погледати: Веселиновић, М. Стеван, *Лекције из Светог писма Стари завети, Законске књије*, „Дабар“ и Богословија Света Три Јерарха, Србиње, 2000, 77–86; Tomić, Celestin, *Poruka spasenja Svetog pisma Starog zavjeta*, Provincijalat franjevac konventualaca, Zagreb, 1983, 337–342.

⁶ „По Постању, Авраам је напустио земљу свога оца на захтев јединог истинитог Бога. Савез, који је начинио с тим Богом, верно су поштовали његов син Исак и унук Јаков – касније назван Израил – који су лутали хананском земљом верујући у Божје обећање да ће она једног дана припасти њиховим потомцима, којих ће бити колико звезда на небу или зрна песка па обали мора. Након што је Јаковљев син Јосиф доспео до високог положаја на фараоновом двору, Јаков и једанаест његових осталих синова – праотаца дванаест израиљских племена – настанили су се на плодном земљишту Гесема, уживајући Јосифову заштиту. Али на самрти, у дубокој старости, Јаковљева последња и изричита жеља била је да не буде сахрањен у Египту већ у земљи својих праотаца. Погребна поворка која је пратила Јаковљево тело као да је била проба за толико битан излазак који ће се догодити много година касније, када су се сви потомци Израиља вратили у земљу коју је њихов Бог првобитно обећао Авраму [...]“. Голдберг, Џ. Дејвид, Рајнер, Д. Џон, *Јевреји, историја и религија*, Слио, Београд, 2003, 13–17.

⁷ В. Пост. 12, 1–3.

Црква налази своје утемељење на благослову, умножавању племена Аврамовог као песка земаљског и као звезда небеских, ради се о великом мноштву, сабрању. Обећањем и умножењем, које Бог даје Авраму, да ће од његовог племена и потомства учинити велики народ, и установиће старозаветну Цркву. Овим обећањем Бог улази у савез са Аврамом, савез који приказује лични однос и Цркву. Старозаветна Божја Црква налази своје отелотворење кроз конкретне личности, и њихове потомке, тако сачињавају један конкретан народ. Зато је у пракси и сведочанству старозаветног искуства Бог, Бог Аврамов, Исаков и Израиљев, јер се кроз ове личности остварује (реализује) старозаветна Црква.⁸ Старозаветни човек улази у лични однос са Богом, али његова (човекова) бит (постојање) је затворена у његовом рађању, на шта човек није имао могућност директно да утиче. Запажамо човека који силом репродукције, умножавањем, жели да напредује у очекивању и остварењу идеје обећаног Месије. Гледано из перспективе размножавања, обећани Месија биће неко из човековог потомства, тим разлогом, можемо да оправдамо Израиљево многоженство, и његову тежњу за што већим потомством. Старозаветни човек свој идентитет остварује кроз многобројно потомство, које је гарант за превазилажење смртности. Човек од самог стварања тежи савршенству, после пада искусивши смрт, човек жели да осигура своју будућност многобројним потомством. Потомство представља посебну благодат Божју, стандардизовање и заснивање живота на потомству у заједници са Богом представља једну од основних карактеристика старозаветног схватања есхатона, есхатологије. Значајно је, нагласити да су и други патријарси добили таква обећања као и Аврам, која су била као нит (водиља), и она их је водила у будућност спасења.⁹ Излазак из египатског ропства и задобијање Синајског савеза потврдила се ова нада Израиљаца. Аврамова породица се претворила у велики народ, народ који је стајао на вратима Обећане земље.

Установљење царства на челу са Саулом није било успешно (1. Сам. 10, 1), али је већ његов наследник и зет Давид створио др-

⁸ В. Origen, *Počela II, 4, 1–3*, Symposion, Split, 1985.

⁹ В. Јављање Бога Исаку: „И исту ноћ јави му се Господ, и рече: ја сам Бог Аврама оца твојега. Не бој се, јер сам ја са тобом, и благословићу те и умножићу сјеме твоје Аврама ради слуге својега“ (Пост. 26, 24); Јављање Бога Јакову: „И гле, на врху стајаше Господ и рече: ја сам Господ Бог Аврама оца твојега и Бог Исаков; ту земљу на којој спаваш теби ћу дати и сјемени твојему; И сјемена ће твојега бити као праха на земљи, те ћеш се раширити на запад и на исток и на сјевер и на југ, и сви народи на земљи благословиће се у теби и у сјемени твојем“ (Пост. 28, 13–15).

жаву какву Израил у историји више никада неће имати (1. Сам. 16). Нешто другачије промишљање о обећаном Месији јавља се са оснивањем царства у Израилу, сами цареви су на неки начин праобрази Христа, посебно се таква идеја утврђује са доласком на престо цара Давида, јер тада Израил доживљава свој друштвено, политички и културолошки процват у сваком смислу преображаја. Тако цареви из Давидове лозе постају личности које су синоним за обећаног Месију. Месија ће изаћи из Давидовог колена о чему нам сведоче многи пророци.¹⁰ Било је очигледно да је Господ (Јахве) уз цара Давида, а Натаново пророчанство (2. Сам. 7, 8–16) показало је будућност Израила са Давидовим домом, па је тако народ са пуним поверењем гледао на ову владарску лозу.¹¹ Овај цар, Давидов потомак, је био репрезент пред Богом, на основу Синајског савеза и односа Јахвеа и Израила, однос који је заснован на љубави између оца и сина (Изл. 4, 22), такав критеријум је узиман за одређивање односа између цара и Јахвеа (2. Сам. 7, 14). Пророци су Богом изабрани људи који су имали у задатак да објављују Божју вољу, у свим кризним тренуцима старозаветне историје, пророци су покретачи човечје воље. Реч „пророк“ превод је грчке речи *προφήτης*, коју је први употребио превод Седамдесеторице, Септуагинта (LXX), настао почев од III века пре Христа. Јеврејски писци Старог Завета имали су за овај појам више израза: „*navi, goe и hoze*“.¹²

Временом се народ разочарава царевима давидама, Давидовим наследницима, чиме се ствара погодна ситуација за развој другачијег вида месијанизма, који је везан за одређене личности, па зато га можемо окарактерисати као лични месијанизам. Посебно је велико незадовољство и разочарење народ Божји доживео са поделом царства на Северно (Израилско) и Јужно (Јудејско). На северу су се династије стално смењивале и узурпација је било знатно више.¹³ Овом поделом царства народ губи поверење у своје вође, царева. Посебно тешко и готово безизлазно стање народ је осетио са његовим одвођењем у вавилонско ропство. Са пропашћу царства народ везује своју месијанску идеју за неке истакнуте личности, посебно се везивала

---

¹⁰ В. Ис. 11, 1.

¹¹ В. Протопрезвитер Михаил Помазански, епископ Александар Милеант, др Николај епископ макариополски, *Ја сам џуи, истина и живои, књија о живоишу и учењу цркве: догматика, тумачење Светог Писма Старог и Новог Завета и тумачење Литургије*, Библиотека Образ светачки, Београд, 2006, 321–325.

¹² Уп. Томић, Илија, *н. г.*, 11; в. Дрејн, Цон, *н. г.*, 209–214.

¹³ В. 2. Цар. 15; 17.

за свештенике и пророке, који су представљали чуваре божанског закона. Сама чињеница да је држава пропала довела је пророке до представе да, иако нема царства, ипак Божја обећања неће бити повучена. Бог ће у будућности подигнути Давидовог потомка, и он ће установити Царство над Израиљем и над целим светом. Но, морамо приметити да, за разлику од династијског месијанизма, где је ова идеја везана за читаву његову породицу, у личном месијанизму нада у обећаног Месију није везана за Давидову породицу, него за једну личност. Тај обећани Месија је сматран за цара, али је приказиван и као пророк, страдални слуга, такође и као Син човечји у периоду краја дана. Све ове појединости, службе у старозаветној Цркви, царска, пророчка и свештеничка које су заступљене кроз поједине личности, налазе своје обједињење и испуњење у новозаветној Цркви у личности Христовој.

У свом ишчекивању Месије, Јевреји су морали да примете основне особине које ће обећани Месија поседовати. Месија ће бити највећи пророк, цар и првосвештеник, од Бога Оца помазан за те службе и постављен за Доброг пастира.¹⁴ „Исто тако, пророштва су сведочила да ће Месијино најважније дело бити победа над ђаволом и његовим слугама, искупљење људи од грехова, исцељење њихових душевних и телесних болести и помирење са Богом. [...] Поред свега тога, пророци су разоткрили и многе догађаје из Месијиног живота, односно да ће Он потећи од Аврама, из Јудиног племена, из рода цара Давида, да ће се родити од Дјеве у граду Витлејему, да ће људима проповедати мир, да ће исцељивати, да ће бити кротак и милосрдан, да ће Га издати и да ће бити неправедно осуђен, да ће пострадали [...]“¹⁵ Сви ови догађаји који су описани у историји израиљског народа су нада на њихово испуњење и народно спасење.

Оно што битно сагледавамо у развоју месијанске идеје у конкретним историјским околностима, конкретним догађајима, представља свештену историју спасења. Бог се јавља конкретним личностима: Авраму, Исаку, Јакову и Он је њихов Бог, а и свих људи. Бог кроз њих, као конкретне личности, гледа целокупно човечанство. Ове околности и догађаји су основ за развој старозаветне Цркве, без које не би било замисливо спасење човечанства. Бог се јавља и Давиду и Соломону и многим пророцима и кроз њих гледа целокупно човечанство. Значи, да су ове личности посредници између Бога и

---

¹⁴ В. Свети Григорије Богослов, *Сабрана дела I*, Хришћанска мисао, Београд, 2004, 49–50.

¹⁵ Протопрезвитер Михаил Помазански, епископ Александар Милеант, др Николај епископ макариополски, *н. г.*, 339.

народа, и постављени су као гаранција за народно спасење, јер се налазе у личном односу са Богом.

2. Месијанска места

2.1. *Молитва и захвална песма Анина*

Човек по имену Елкана из Раматајим–Софима, из Горе Јефреомове, имао је две жене, Ану и Фенину. Елкана и Ана нису могли да имају деце, што је изазивало њихову велику патњу, посебно се та патња одражавала код Ане. Одлазили су сваке године у Силом код првосвештеника Илија, приносили су жртве, али Ана је била тужна у свом срцу и плачући молила да јој Бог подари порођа, јер се сматрало код Јевреја за велику срамоту и Божју казну немање деце. Ана обећава Господу, ако је погледа и услиши молитву њену и подари јој мушко чедо, посветиће га на службу Господу. Искусни старац, првосвештеник Илије, примети да се Ани уста мичу, а да јој се глас не чује, стога помисли да је пијана. Ана му одговара да није пијана, већ је тужна у срцу свом, и да није пила вина, нити било ког другог пића, „него изливам душу своју пред Господом“ (1. Сам. 1, 15). Првосвештеник Илије пошто је саслуша рече јој да иде са миром, јер ће Господ Бог Израилев да испуни њену молитву. Заиста, чудо се десило, Ана затрудни и роди сина коме даје име Самуило, што значи „испросих га од Господа“. Као што се Ана заветовала да ће посветити дете Самуила Господу, она то и чини, оставља га првосвештенику Илију на васпитање и учење у целомудрености и премудрости Божјој.¹⁶

Као месијанско место узима се Анина захвална песма Богу (1. Сам. 2, 1–10), јер је Господ услишио и испунио јој молитву. Заправо, препознао је њен плач и подарио јој дете, Самуила. Овом песмом Ана исповеда своју веру у обећаног Месију као Спаситеља и Избавитеља света. Ово библијско место је карактеристично по томе што нас ова Анина благодарна песма упућује на Богородичину благодарну песму коју Марија – Богородица изговара приликом сусрета са Јелисаветом, мајком Светог Јована Крститеља.¹⁷ Како се провлачи паралела између мајке Самуилове – Ане и мајке Христове – Марије, није ни чудо што хришћанска богослужбена пракса у свом богатом искуственом окриљу поседује обе ове библијске пе-

---

¹⁶ В. 1. Сам. 1, 1–28.

¹⁷ В. Лк. 1, 46–55.

сме.¹⁸ Једна и друга недвосмислено исповедају веру у Божији промисао, и обећаног Месију, који ће превазићи оквире смртности и даривати нам обећано спасење. Анино срце се весели у Господу, јер је Господ њено спасење, тако се и Марија радује, јер ће постати мајка Богомладенца Христа и донеће спасење целом роду људском: „И рече Марија: Велича душа моја Господа; и обрадова се дух мој Богу, Спасу мојему, [...]“ (Лк. 1, 46–48). Даље Ана, мајка Самуилова, исповеда веру у светост, знање – свезнање Божје. Он (Бог) је тај који све чини према свом свеобухватном промислу. Ана верује у Бога као неког који се брине за целокупни род људски по свом промислу, тиме се не оспорава човекова слобода, јер сви ми у Господу добијамо своју утеху: „Који бијаху сити, наимају се за хлеб; а који бијаху гладни, нијесу више; и нероткиња роди седморо, а који имаше дјеце, изнеможе“ (1. Сам. 2, 5). Примећујемо да је вера Анина толико јака да износи једну изузетно битну ствар, а то је нада у васкрсење мртвих и истиче ништавност смртности, јер је Господ тај који убија, оживљава, спушта у гроб и извлачи тј. васкрсава.¹⁹ Господ даје наду сиромашнима, а и богатима, Он узвисује, али и унижава. Бог брине за богате и сиромашне и кнезове и све људе и даје им наследство престола славе, Царства Божјег. Наслеђе престола славе испуниће се са доласком Христовим, и оснивањем Цркве, која ће бити отворена за све људе. Они који остају у Господу наћи ће своје спасење, а безбожници ће умукнути у мраку.²⁰ Тако је несумњиво да подлежемо и суду Божјем. Као најважније и најзначајније место у Аниној благодарној песми је оно које говори о Помазанику Господњем и цару,²¹ а то се недвосмислено односи на самог Господа Христа, а посебни значај има и сведочанство о суду Божјем.²² „Који се супроте Господу, сатрће се; на њих ће загрмјети с неба; Господ ће судити крајевима земаљским, и даће снагу цару својему, и узвисиће рог помазанику својему“ (1. Сам. 2, 10). Рођење пророка Самуила десило се по промислу Божјем, значи натприродно рођење.

¹⁸ В. Керн, Кипријан, *Изабрана литурјичка дела*, Епархија далматинска, Шибеник, 2009, 15. 24.

¹⁹ Уп. 1. Сам. 2, 6.

²⁰ Уп. 1. Сам. 2, 9; Лк. 23, 44–49; Мт. 27, 45–56.

²¹ Свети апостол Матеј каже: „А када се Исус роди у Витлејему јудејскоме у дане Ирода цара, гле, дођоше мудраци од истока у Јерусалим и рекоше: Где је цар јудејски који се роди? Јер видјесмо његову звијезду на Истоку и дођосмо да му се поклонимо“ (Мт. 2, 1–2). Специфичност ових стихова је у томе што из њих увиђамо да су и многобошци очекивали Христа Спаситеља. Христос не долази само да избави један народ, него целокупан свет, јер сви у Христу постајемо једно.

²² В. Мт. 25, 31–46.

Такво рођење је праслика Христовог рођења које се догодило Духом Светим,²³ па сама личност Самуилова је на неки начин икона, праслика Исуса Христа.

2.2. Натаново пророчанство²⁴

Пророк Натан је савременик цара Давида и преносио му је Божју вољу у свим најзначајнијим животним питањима. После дугогодишњих трзавица, ратова и прогона са разним непријатељима, цар Давид настани се у свом граду, Јерусалиму, у коме пренесе Ковчег завета. На тај начин од Јерусалима начини државни, културни и верски центар. Јерусалим постаде град Давидов, јер га освоји од Јевусеја. Ово је био прави потез у Давидовој дугогодишњој владавини, јер узима за престони град Јерусалим који није био ни под Југом (Јудејско царство), ни под Севером (Израиљско царство), тако да је могао да постане престоница без икаквих племенских препирки. Јерусалим је кључни моменат за Давидово утврђивање царства и уједињење свих јеврејских племена. Давид је био спреман да сазида храм Божји, и рече цар пророку Натану: „[...] види, ја стојим у кући од кедрова дрвета, а ковчег Божији стоји под завјесама“ (2. Сам. 7, 2). У први трен пророк Натан одговори цару Давиду да чини шта му је воља, тј. шта му срце жели, јер је Господ са њим. Заправо, Божји промисао је био другачији, зато се ноћу Бог јавља пророку и објављује му следеће речи: „Иди и реци служи мојему Давиду: овако вели Господ: ти ли ћеш ми начинити кућу да у њој наставам“ (2. Сам. 7, 5). Господ износи да није обитавао у кући, већ је боравио у шатору, како је свој народ, синове Израиљеве, избавио из ропства мисирског. Пророк Натан добија заповест да пренесе Давиду вољу Божју: „Овако дакле реци Давиду служи мојему: овако вели Господ над војскама: ја те узех од тора, од оваца, да будеш вођ народу мојему, Израиљу. И бјех с тобом куда си год ходио, истрјебих све непријатеље твоје испред тебе, и стекох ти име велико [...]“ (2. Сам. 7, 8–9). Пророк Натан нам обзнањује да ће народ Израиљски бити сакупљен на једном месту, у Цркви Христовој, где ће Христовим доласком настати мир, срећа и благостање, незнабошци неће више бити непријатељи, већ ће у Христовом сабрању једно постати са верујућима, као Његово Тело. Пророчке речи истичу да када се наврше дани Давидови и почине код отаца својих Господ ће подигнути семе његово након њега, које ће изаћи из утробе његове, и утврдиће царство његово.

---

²³ В. Мт. 1, 18; Лк. 1, 26–38.

²⁴ В. 2. Сам. 7, 1–17.

„Он ће сазидати дом имену мојему, и утврдићу пријесто царства његова до вјека“ (2. Сам. 7, 13). Господ говори о Давидовом наследнику, његовом сину, цару Соломону, који ће добити част да сазида храм Божји.²⁵ Значајно, овим Бог открива цару Давиду једну од најузвишенијих мисли, а то је да ће из његовог порода изаћи обећани Месија, који ће установити своју Цркву, Царство Божје које неће имати краја. Семе које ће изаћи из Давида, које му Бог обећава је обећани Месија, а о томе нам сведоче многи пророци.²⁶ Говорећи о синовству и очинству видимо у каквом су односу, и то да је син незамислив без оца као што је и отац незамислив и несхватљив без сина.²⁷ Сведочанство да је Христос син Давидов даје нам јеванђелист Матеј, у разговору Христа и фарисеја: „А кад се сабраше фарисеји, упита их Исус говорећи: Шта мислите за Христа? Чији је син? Рекоше му: Давидов. Рече им: Како, дакле, Давид њега у Духу назива Господом говорећи: Рече Господ Господу мојему: Сједи мени с десне стране, док положим непријатеље твоје за подножије ногама твојим? Када Давид назива њега Господом, како му је син?“ (Мт. 23, 41–45).²⁸ Тако и Христос не даде сам себи славу да буде првосвештеник, него онај који му говори: Син мој јеси ти, ја те данас родих.²⁹ Пророк Натан преноси Давиду све што је видео, а на све то, Давид се пита ко је он и шта је, те му је Господ подарио такво благостање.

3. Месијанске личности и догађаји

3.1. Личности цара Давида³⁰

Цар Давид је једна од најзначајнијих личности старозаветне свештене историје, јер се на њему утврђује Израилско царство и кроз

²⁵ В. 1. Цар. 5–7.

²⁶ Примера ради навешћемо једно место код пророка Исаије: „Али ће изаћи шиблика из стабла Јесејева, и изданак из коријена његова изникнуће“ (Ис. 11, 1).

²⁷ Свети Јован Богослов у свом Јеванђељу износи: „Бога нико није видео никад: Јединородни Син који је у наручју Оца, Он Га објави“ (Јн. 1, 18).

²⁸ В. Пс. 110, 1; 1. Кор. 15, 25; Јевр. 10, 13.

²⁹ Уп. Јевр. 5, 5.

³⁰ О личности цара Давида, види детаљније у: Barton, John and Muddiman, John, *The Oxford Bible Commentary*, Oxford University Press, 2001, 196–230; Милин, Драган, *Старозаветна историја*, Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Београд, 2005, 50–56; Венер, Келер, *Библија је у праву, Историја и археологија пошврћују*, Каленић, Крагујевац, 1979, 191–202; Anderson, W. Bernhard, *н. г.*, 129–150; в. Лома, Миодраг, *Тумачење времена у Библији, библијска хронологија*, Хришћанска мисао, Београд, 2010, 202–203; Tomić, Celestin, *Poruka spasenja Svetog pisma Starog zavjeta*, 114–119; Голдберг, Ц. Дејвид, Рајнер, Д. Цон, *Јевреји, историја и религија*, 25–26.

његову личност конкретизује се однос Бога и изабраног народа. Давид је очигледно био упечатљива личност, не постају многи пастири царевима, те је он морао поседовати некакав таленат да би се тако брзо уздигао, а свакако је био харизматична личност у сваком смислу те речи.³¹ После разочарења које народ проживљава у личности цара Саула, Бог преко пророка Самуила подиже и помазује за цара свога слугу Давида, најмлађег сина Јесејевог у Витлејему.³² Тако цар Давид у очима народа постаје онај обећани, Месија – Помазаник. Није случајно да се по Божјем промислу Исус Христос рађа у Витлејему, зачет од Духа Светога и девојке, девице Марије.³³ Запажамо необичну сличност у месту рођења самог Христа и места живљења цара Давида. Мудраци са Истока називају Христа царем јудејским, Христос је рођен када је на царском престолу био Ирод, а Давид је помазан за цара када се на царском престолу налазио Саул. Примећујемо љубомору Саулову, а то је био знак да је Господ одступио од њега, што је проузроковало да је у више прилика Саул покушао да убије Давида (1. Сам. 19, 1.9–10; 22–26). Цар Ирод видевши да су га мудраци преварили и да му нису јавили где се дете Исус налази, разбесни се веома и шаље своје људе како би побили сву децу по Витлејему, и по свој околини његовој до две године, према времену које је тачно дознао од мудраца.³⁴ Тако се испунише речи које рече пророк Јеремија: „Овако вели Господ: глас у Рами чу се, нарицање и плач велики; Рахиља плаче за дјецом својом, неће да се утјешу за дјецом својом, јер их нема“ (Јер. 31, 15; уп. Мт. 2, 18). Давида Господ узима као пастира и поставља га за цара народу (1. Сам. 16, 11), и Христос је наш Пастир Добри³⁵ који свој живот предаде за овце своје, односно пострада за грехе народа.³⁶ Занимљив је догађај, где уз Божју помоћ цар Давид побеђује филистејског цина Голијата,³⁷ што му је донело велику славу у народу, а побудило завист код Саула. Давид као мали, пастир, са вером у Господа, излази пред војника Голијата, који је знатно већи и искуснији, али успева да га победи захваљујући

---

³¹ В. Дрејн, *Цон, н. г.*, 112–113.

³² В. 1. Сам. 16.

³³ Јевађелист Матеј износи: „А кад се Исус роди у Витлејему јудејскоме у дане Ирода цара, гле, дођоше мудраци од Истока у Јерусалим и рекоше: Где је цар јудејски који се роди? [...]“ (Мт. 2, 1–2).

³⁴ Уп. Мт. 2, 16.

³⁵ В. Јн. 10.

³⁶ Често се у библијском казивању користи ова метафора пастир–стадо како би се изразио однос између Бога и народа. Старозаветни пророци учестало говоре о пастирској служби народних старешина. В. Јер. 23; Јез. 34; Зах. 13, 7.

³⁷ В. 1. Сам. 17.

својој неисцрпној вери. Мали камен погађа и убија Голијата, представника многобожачког света.³⁸ После ове Давидове велике победе Саул је гонио Давида и желео да га убије до своје смрти.³⁹ Давид бежи од Саула у Нов код првосвештеника Ахимелеха и узима хлебове предложења да једе са својим људима, иако су те хлебове смели јести само свештеници, према Мојсијевом закону.⁴⁰ У Давидовој личности се надзире и свештеничка служба, што се још боље примећује приликом свечаног преноса Ковчега завета, где Давид уз свирале и гусле игра пред Господом.⁴¹ Христос је врховни првосвештеник, јер Он себе приноси на Голготску жртву за све људе света.⁴² Цар Давид бежи Ахису, цару Гатском (1. Сам. 21, 10–15), од цара Саула, а Христос у Египту, од цара Ирода (Мт. 2, 13–15) и био је тамо до његове смрти, како би се испунило писмо.⁴³ Посебно тешко стање Давиду је било у Зифу и у пустињи Маону, када је избегао по Божјем промислу готово сигурну смрт (1. Сам. 23, 24–28). Цар Давид пророчки слика свој беспомоћни положај у пустињи Маон, где постаје предмет подсмеха и налази се у понижености, његови су непријатељи јаки и многобројни.⁴⁴ Готово истоветно стање понижености проживљава

³⁸ Слично је у Књизи пророка Данила, где велики кип у Навуходоноровом сну уништава мали камен, који је одваљен без руку, и тај камен постаје гора велика: „Ти гледаш докле се одвали камен без руку, и удари лик у стопала мједна и земљана, и сатр их. Тада се сатр и гвожђе и земља и мјед и сребро и злато, и поста као пљева на гумну у љето, те однесе вјетар, и не нађе му се мјесто; а камен, који удари лик, поста гора велика и испуни сву земљу“ (Дан. 2, 34–35). Ово пророчанство је тесно повезано са Црквом, Царством Божјим. Све оно што нема свог корена у божанској истини је пропадљиво и нема основа за вечно постојање. Камен одваљен са горе је Син Божји, који утврђује своје Царство, које је вечно и превазилази сва земаљска царства. Христос упоређује своје Царство са зрном горушичиним, које је мало, најмање од свег семења, али када порасте „веће је од свега поврћа, и буде дрво да птице небеске долазе и настањују се на гранама његовим“ (Мт. 13, 32).

³⁹ Уп. Протопрезвитер Михаил Помазански, епископ Александар Милеант, др Николај епископ макариополски, *н. г.*, 247.

⁴⁰ В. 1. Сам. 21, 1–6; Господ Исус Христос одговара фарисејима: „[...] А он им рече: Нисте ли читали шта учини Давид кад огладње, он и који бијаху с њим? Како уђе у дом Божији и хлебове предложења поједе, које није ваљало јести њему ни онима што су били с њим, него само свештеницима. Или нисте читали у Закону како суботом свештеници у храму суботу обесвећују, па нису криви [...] Јер је Син Човечији господар од суботе“ (Мт. 12, 1–8); Teodor Mopsuestijski, *Katehetske homilije 8, 16*, *Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2004, 68.

⁴¹ В. 2. Сам. 6.

⁴² Уп. Јн. 17.

⁴³ В. Ос. 11, 1.

⁴⁴ Цар Давид своје дубоко и узвишено стање изражава речима: „Боже, Боже мој! Зашто си ме оставио удаливши се од спасења мојега, од ријечи вике моје“ (Пс. 22, 1); В. Иванов, А. [Александар], *Поучне књиге Светиој писма Сјаорој завети*, Свети архије-

Христос на крсту.⁴⁵ Против цара Давида устаје његов син Авесалом, чиме унижава целокупно царство,⁴⁶ против Христа устаје један од његових ученика, Јуда, који га пољупцем издаје.⁴⁷ Давидови лични неуспеси нису угрожавали његов положај, као што је подвучено једним пророштвом које је објавио пророк Натан, а које каже да је Бог успоставио нарочито близак лични однос са Давидовом породицом, „[...] који осигурава да ће Давидови синови наслеђивати оца до вечности, а сам Давид је могао уживати нарочиту привилегију као Божји ‘син’ (2. Сам. 7, 1–17)“.⁴⁸ На основу овога што смо изнели запажамо да је у личности Давидовој обједињена царска, свештеничка и пророчка служба,⁴⁹ па тиме Давид иконизује Исуса Христа који је цар, пророк и првосвештеник.

3.2. *Личности цара Соломона*⁵⁰

Давидов наследник је његов син Соломон кога помазују за цара свештеник Садок и пророк Натан у Гиону.⁵¹ Соломон је био Давидов достојни наследник, може се слободно рећи да је у његово време израилски народ доживео златни период у својој историји. Цару Соломону као младићу јавља се Бог у Гаваону, и на питање шта хоће да му да, Соломон одговара: „Дај дакле служи својему срце разумно да може судити народу и распознавати добро и зло. Јер ко може судити народу твојему тако великом? И би мило Господу што Соломун то заиска. И рече му Бог: кад то иштеш, а не иштеш дуга живота нити иштеш блага нити иштеш душа непријатеља својих него иштеш разума да умијеш судити; Ево учиних по твојим ријечима; ево ти дајем срце мудро и разумно [...] А сврх

рејски синод СПЦ, Београд, 1975, 32–33; Св. Атанасије Велики, Св. Василије Велики, *Блајослови, душо моја, Госјода*: Свети Оци тумаче Псалтир, Библиотека Образ светачки, Београд, 2003, 55–63.

⁴⁵ „А око деветога часа, повика Исус из свега гласа говорећи: Или, Или, лама савахтани? То јест: Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио“ (Мт. 27, 46); в. Молитву Христову у Гетсиманском врту (Мт. 26, 38–46).

⁴⁶ В. 2. Сам. 15.

⁴⁷ В. Мт. 26, 48–50.

⁴⁸ Дрејн, Цон, *н. г.*, 118; в. Пс. 2, 7.

⁴⁹ В. Дрејн, Цон, *н. г.*, 424–431.

⁵⁰ О личности цара Соломона види опширније у: Милин, Драган, *н. г.*, 56–64; Велнер Келер, *н. г.*, 202–217; Anderson, W. Bernhard, *н. г.*, 150–160; Лома, Миодраг, *н. г.*, 202–203; Tomić, Celestin, *Poruka spasenja Svetog pisma Starog zavjeta*, 120–128; Голдберг, Џ. Дејвид, Рајнер, Д. Цон, *н. г.*, 27–28; Barton, John and Muddiman, John, *The Oxford Bible Commentary*, 234–241.

⁵¹ В. 1. Цар. 1; Поповић, В. Радомир, *Историјске књије Стјарој завѣша*, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд, 1985, 39–43.

тога дајем ти и што нијеси искао, и благо и славу, да такога какав ћеш ти бити неће бити међу царевима свега вијека твојега“ (1. Цар. 3, 9–13). Цар Соломон, као што видимо, тражи од Бога дух мудрости и правде, заправо све оне атрибуте који су обједињени у личности Христовој.⁵² Соломон добија обећање да његовом царству неће бити равног, што праобразује вечност Царства Божјег. Христос у беседи на гори учи нас да тражимо најпре Царство Божје и његову правду, и све остало ће нам се додати (Мт. 6, 33). Цар Соломон се уздиже у месијанске висине са испуњењем Натановог пророштва и изградњом храма. „Соломон је преузео на себе неке од најважнијих религијских функција (1. Цар. 3, 15; 8, 62–66), као што су приношење жртава и благосиљање народа (1. Цар. 8, 14–61). Све су то биле дужности које би монарси природно преузимали на себе, јер су оне биле један од начина да се афирмише њихов положај челника државе. Упада, међутим, у очи да је на само неколико страница пре тога, у девтерономистичкој историји, Саулу и Давиду изричито забрањено да чине иједну од те две ствари, а Саулов покушај да ипак то учини непосредно је довео до његовог пада [...]“⁵³ Храм је грађен једанаест година од стране најбољих мајстора и најбољег материјала које је Соломон прибављао од околних народа.⁵⁴ Велика и снажна личност Соломонова, обдарена великом божанском мудрошћу, затим велелепно украшен храм, какав Израил а и сав ондашњи свет није видео. Све ове околности, завределе су пажњу многобожачког света који је долазио код Соломона, не би ли се нагледао лепоте храмовне и наслушао мудрости царева. Узвишеност Соломоновог царства привлачи и царицу савску.⁵⁵ Примећујемо да је старозаветна Црква у Соломоново доба отворена за све људе, као што је у Христово доба новозаветна Црква отворена за све људе. Цар Соломон се венчава са фараоновом ћерком и њихова љубав је описана у Соло-

⁵² Свети пророк Исаија у значајној мери даје одређене карактеристике обећаног Месије, које нам могу бити од користи када сагледавамо ову Соломонову жељу. „И на њему ће почивати дух Господњи, дух мудрости и разума, дух савјета и силе, дух знања и страха Господњег“ (Ис. 11, 2). За опширније сагледавање овог тумачења погледати: Протопрезвитер Михаил Помазански, епископ Александар Милеант, др Николај епископ макариополски *н. г.*, 326; Томић, Илија, *н. г.*, 118–121; Протосинђел Доментијан, *Пророчке књије Старој завети*, Нова штампарија „Давидовић“, Београд, 1908, 37–42; Свети Григорије Богослов, *Сабрана дела I, н. г.*, 52–54.

⁵³ Дрејн, Цон, *н. г.*, 124–125.

⁵⁴ В. 1. Цар. 5–8.

⁵⁵ В. 1. Цар. 10.

моновим песмама – псалмима,⁵⁶ као и књизи, која се зове Песма над песмама, љубав која је описана као љубав Соломона и његове невесте је у ствари праобраз љубави Христа и Цркве.⁵⁷

Најважније у раду Соломоновом био је разум Божји, који му је Бог наменио, а отац завештао. Бог уздиже Соломона на чело Цркве Божје, као представника народа Божјег, као Сина Божјег, као праслику Христа, духовног градитеља, који је Црква Бога живог. С обзиром на историјски и тајанствено-праобразни значај зидања храма, Соломон је стајао на врхунцу своје духовне величине и мудрости када је освећиван нови храм и када се у њему јавио као учитељ народа, њихов молитвеник и заступник пред Богом. Из овог периода потичу најбоља и најстарија дела Соломонова, која носе на себи печат Богом надахнутих виђења, тајни Божјих у којима Соломон искључиво себе представља прасликом Месије, а то су: писање псалма 72 (71), у коме се у пророчкој праслици представља славно царевање Месије цара, и псалма 127 (126), у коме се говори о Божјем промислу приликом зидања храма.⁵⁸ Тако су у личности цара Соломона обједињене царска, свештеничка и пророчка служба, чиме је он недвосмислено праслика обећаног Месије. Цар Соломон својом владавином доноси мир и благостање.

3.3. Личности пророка Илије

Пророк Илија Тесвићанин јавља се у пророчкој служби у време безбожног цара Ахава и његове жене Језавеље, која је ширила идолопоклонство у народу, ширећи култ бога Вала. Пророк Илија предвиђа цару да за три године и шест месеци неће пасти киша на земљи како би се покајао и повратио се поштовању правог и истинитог Бога.⁵⁹ Потом одлази код потока Хората према Јордану, и ту по Божјем наређењу остаје годину дана, из потока је пио воде, а гаврани су му доносили храну. Пошто се наврши година Бог се јавља пророку Илији и каже му: „Устани, иди у Сарепту Сидонску, и сједи ондје; заповједио сам ондје жени удовици да те храни“ (1. Цар. 17, 9).⁶⁰ Дошавши у Сарепту, Илија од удовице тражи воде да пије, као што и Господ Исус Христос отишавши у Самарију тражи

---

⁵⁶ В. Пс. 45.

⁵⁷ В. Иванов, А. [Александар], *н. г.*, 73–82.

⁵⁸ Уп. Иванов, А. [Александар], *н. г.*, 50–52; Св. Атанасије Велики, Св. Василије Велики, *Блајослови, душо моја, Госјода*, 170–172; 301–314.

⁵⁹ В. 1. Цар. 17, 1; Јак. 5, 17; Лк. 4, 25; Дрејн, *н. г.*, 162–164.

⁶⁰ Уп. Лк. 4, 26.

од жене Самарјанке воде да пије.⁶¹ У Сарепти пророк Илија чини чудо тако што умножава уље и брашно удовици, како не би по-мрли од глади. Христос чудом храни мноштво народа, оних који су дошли да чују његову реч. Његова реч је хлеб живота и који се од ње храни никада неће огладнети.⁶² Жени удовици сарептској умире син због болести: „И она рече Илији: шта је теби до мене човјече Божји? Јеси ли дошао к мени да споменеш безакоње моје и да ми умориш сина“ (1. Цар. 17, 18).⁶³ Пророк Илија узима уд-вичиног сина и односи га у горњу собу, полаже га на постељу своју и завапи ка Господу и три пута се пружа над дететом како би се у детету повратила његова душа, његов живот. „И Господ услиши глас Илијин, те се поврати у дијете душа његова, и оживје“ (1. Цар. 17, 22). Христос у многим приликама чини чуда, имамо помена и сведочанстава о васкрсењу код свих Јеванђелиста.⁶⁴ Извитопере-њу кута у Израиљу пророк Илија стаје на пут на Гори кармилској где божанском истином обара Валове служитеље. Он гради жртве-ник од дванаест каменова према броју племена у Израиљу, тиме исповеда веру својих отаца, упућује молитву Богу отаца,⁶⁵ и Бог спаљује жртву Илијину (1. Цар. 18, 38), што Валови жречеви нису могли да учине. После чуда које Бог учини у Израиљу, како би га познали да је Он истинити Бог и Илија посланик његове воље, на-род ускликну: „Господ је Бог, Господ је Бог“ (1. Цар. 18, 39). Пророк Илија похвата Валове пророке и поби их код потока Кисон, што изазва велики гнев код Језавеље, која је намеравала да га убије. Пророк Илија одлази у Вирсавеју Јудејску, одакле на дан хода бо-рави у пустињи где пожели да умре, али му Бог шаље анђела који га се дотаче и рече да устане и једе.⁶⁶ Пророк Илија окрепивши се овом храном иде четрдесет дана и четрдесет ноћи док не дође на гори Хориву.⁶⁷ Затим се Илија удостојава виђења славе Господ-

⁶¹ В. 1. Цар. 17, 10; уп. Јн. 4.

⁶² В. Јн. 6.

⁶³ Уп.: „А кад видје Симон Петар, припаде кољенима Исусовим говорећи: Изађи од мене, Господе, јер сам човјек грјешан“ (Лк. 5, 8).

⁶⁴ В. Мт. 28, 1–15; Мк. 16, 1–11; Лк. 24, 1–12; Јн. 20, 1–18.

⁶⁵ „А кад би вријеме да се принесе жртва, приступи Илија пророк и рече: Господе Боже Аврамов, Исаков и Израилев, нека данас познаду да си ти Бог у Израиљу и ја да сам твој слуга, и да сам по твојој ријечи учинио све ово“ (1. Цар. 18, 36).

⁶⁶ В. 1. Цар. 19, 1–7.

⁶⁷ Тако и Мојсије приликом боравка на гори Синају није јео нити пио четрдесет дана и ноћи (Изл. 34, 28). Христос после крштења одлази у пустињу где пости четрде-сет дана и ноћи, после чега бива кушан од ђавола (Мт. 4).

ње,⁶⁸ где му се Бог јавља као тих и танак глас и заповеда му: „Тада му рече Господ: иди, врати се својим путем у пустињу Дамаштанску, и кад дођеш помажи Азаила за цара над Сиријом. А Јуја сина Нимсијина помажи за цара над Израиљем, а Јелисија сина Сафатова из Авел – Меоле помажи за пророка мјесто себе“ (1. Цар. 19, 15–16). У Старом Завету ово је јединствено место које нам говори о помазању пророка, тако да је и пророк помазаник Божји, као цар и свештеник. Пророк Илија није осетио смртни час, већ је узнесен на небо огњеним колима и коњима, тако да његово вазнесење прасликује Христово вазнесење.⁶⁹ Занимљиво је приметити, да у даљој пророчкој традицији пророка Илију сматрају као онога који ће припремити пут Господњи, изједначавајући га са Претечом Христовим Јованом.⁷⁰

3.4. Личност пророка Јелисеја

Пророк Илија по Божјој речи посвећује за свог ученика Јелисеја, сина Сафатова, тако што баца свој плашт на њега. „А он остави волове, и отрча за Илијом и рече: да цјелујем оца својега и матер своју; па ћу ићи за тобом. А он му рече: иди, врати се, јер шта сам ти учинио?“ (1. Цар. 19, 20).⁷¹ Пророк Јелисеј приноси волове на жртву, даје народу да једе и после тога постаје веран пратилац пророка Илије. Пре него што ће се Илија узнети на небо, Јелисеј тражи два дела духа његовог. Пророк Илија му рече да је затражио тешку ствар, али ако га види када се узме од њега биће му како тражи. Заиста, обистини се шта је Илија рекао, а Јелисеј доби његов плашт, са којим ће чинити многа чуда: „А Јелисије видећи то викаше: оче мој, оче мој! кола Израиљева и коњци његови! И не видје га више; потом узе хаљине своје и раздрије их на два комада. И подиже плашт Илијин, који бјеше спао с њега, и вратив се стаде на бријегу Јорданском“ (2. Цар. 2, 12–13). Пророчку службу у израиљском народу вршио је у знаку борбе против многобо-

⁶⁸ В. Свети Григорије Богослов, *Сабрана дела II*, Хришћанска мисао, Београд, 2006, 122.

⁶⁹ В. 2. Цар. 2, 11–12; Лк. 24, 50–53; Дап. 1, 1–11.

⁷⁰ Пророк Малахија каже: „Ево, ја ћу вам послати Илију пророка прије него дође велики и страшни дан Господњи“ (Мал. 4, 5; уп. Мт. 11, 14). Овде се вероватно говори о Другом и славном доласку Христовом, где ће пророк Илија припремити и поравнати стазе по којима ће доћи Господ, као што то чини о првом Јован Претеча о коме Малахија говори: „Ево, ја ћу послати анђела својега, који ће приправити пут преда мном, и изненада ће доћи у цркву своју Господ, којег ви тражите, и анђео завјетни, којег ви желите, ево доћи ће вели Господ над војскама“ (Мал. 3, 1; уп. Мк. 1, 2–3).

⁷¹ В. Лк. 9, 57–62.

штва. Пророк Јелисеј је чинио многа чуда као што су: умножење уља удовице, васкрсење сина жене из Сунама, загађену храну чини здравом, умножава хлеб, исцељује губавог Немана и кажњава Гезија губом, секира плива по води итд.⁷² Велика је заслуга пророка Јелисеја у рату који је вођен против Сирије. Пророк је по Божјем надахнућу унапред успео да предвиди све намере непријатеља, које су увек биле осуђене на пропаст. Сиријци су га једном опколили у граду и хтели да га убију, али на његову молитву сви су ослепили. Другом приликом, Сиријци су држали Самарију под опсадом дуже време, тако је глад завладала да су жене морале своју децу да једу. Израилски цар Јоас послао је људе како би убили пророка Јелисеја, сматрајући да су све ове невоље дошле због њега. Пророк Јелисеј пророкује да ће већ сутра бити хране у изобиљу.⁷³ „Јер Господ учини те се у околу Сирском чу лупа кола и коња и велике војске, те рекоше један другому: ето цар је Израилев најмио на нас царева Хетејске и царева Мисирске да ударе на нас“ (2. цар 7, 6). Опсада је престала и народ се спасио сигурне смрти захваљујући молитви пророка Јелисеја. Пророк Јелисеј својим личношћу, животом и радом у многоме иконизује обећаног Месију, који је дошао ради свих нас.

4. Закључак

Развој месијанске идеје у најширем смислу речи је Израилево ишчекивање остварења и испуњења будућности, Царства Божјег. У најранијим временима идеја о Месији није имала свог утемељења, заправо била је недовољно развијена. Хришћани данас када се помене реч Месија мисле на Христа, кроз чији лик се мери сва прошлост, садашњост и будућност. Концепт Божјег домостроја спасења полако се реализовао у старозаветној историји. Битно је да приметимо да се богословска свест библијских теолога од почетака усмерава у правцу есхатолошког ишчекивања. Значење термина есхатолошки односио се на испуњење наде у будућност. Старозаветна есхатологија је повезана са историјом која своје отелотворење налази у будућности. Есхатологија из старозаветне перспективе је усмереност ка будућности, истовремено подразумева развој и кретање ка одређеној стварности. Свеукуп-

---

⁷² Уп. 2. Цар. 4–6.

⁷³ В. 2. Цар. 6–7.

ни слободни однос Израиља, подстакнут љубављу и трајном бригом Јахвеовом, заправо оправдава смисао историје, јер је историја кретање ка одређеном циљу. Стари савез је сав у ишчекивању – нади, окренут будућим Јахвеовим делима. У почетку се чекало освајање Обећане земље (Пост. 15, 7; 17, 8; Изл. 3, 8. 17; 6, 4; Пнз. 1, 8), затим Дана Господњег (Ам. 5, 18) и Суд народима (Ис. 51, 5), касније се нада усмерава на Нови вечни Савез (Ис. 49, 8; 55, 3; 61, 8; Јер. 31, 31–34; Јез. 16, 59–63) и коначно на Месију и будући – вечни живот. Кључни појам за разумевање старозаветне месијанске идеје је питање Савеза. Израил је изабрани народ, то је посебно наглашено у Поновљеном закону, Јахве га је изабрао из љубави „и што му мили бејаху оци твоји [...]“ (Пнз. 4, 37). Бог није само чувар и заштитник савеза, него и један од партнера. Схватања у којима се Бог доживљава као партнер била су углавном непозната свету ванбиблијске старине. Под партнерством се подразумева лични однос, насупрот једне личности у потпуној слободи стоји друга – Бог и човек. Идеја Савеза протеже се кроз читаву историју спасења, од Ноја који је нашао наклоност пред Јахвеом (Пост. 6, 8) па даље до савеза на Синају. Јахвеов Савез се у првој линији усмерава на патријархе. Он обећава Авраму, односно његовим потомцима, земљу Ханан (Пост. 15, 18; уп. Изл. 6, 4; 1. Дн. 16, 17; Пс. 105, 10).

Старозаветна свештена историја је, као што видимо, припрема човечанства за долазак Помазаника Божјег, цара, пророка и првосвештеника. У старозаветној историји спасења личности царева, свештеника и пророка представљају службе које се јављају у старозаветној Цркви, а које ће наћи своје испуњење са доласком Месије – Христа, и успостављањем новог савеза у Цркви Христовој. Тако ове, напред напоменуте личности имају месијански карактер, мада не смемо да заборавимо да су то реалне историјске личности, које су окарактерисале једну историјску епоху јудејске нације и њиховог начина живота. Божје откривење човеку је неодојиво од историје, тако да историјско откривење има значајну улогу у домостроју спасења света и човека. Есхатолошки значај историјског Божјег откривења налази своју пуноћу и остварење у личности обећаног Месије – Христа.

* * *

Литература:

Anderson, B. W. (1967), *The Living World of the Old Testament*, Second edition, Longman, London – New Jersey.

Barton, J., and Muddiman, J. (2001), *The Oxford Bible Commentary*, Oxford University Press.

Венер, К. (1979), *Библија је у праву, Историја и археологија пошврћују*, Каленић, Крагујевац.

Веселиновић, С. М. (2000), *Лекције из Светої писма Старої заветша, Законске књије*, Дабар и Богословија Света Три Јерарха, Србиње.

Голдберг, Д. Ц., Рајнер, Ц. Д. (2003), *Јевреји, историја и религија*, Слио, Београд.

Дрејн, Ц. (2003), *Увођење у Стари завет*, Слио, Београд.

Иванов, А. (1975), *Поучне књије Светої писма Старої заветша*, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд.

Јосић, Р. А. (1931), *Месијанска идеја код културних народа пре Христша*, Штампарија „Привредник“, Београд.

Керн, К. (2009), *Изабрана литургијска дела*, Епархија далматинска, Шибеник.

Khoury, A. T. (2005), *Leksikon temeljnih religijskih pojmova, Židovstvo, Kršćanstvo, Islam*, Prometej, Zagreb.

Лома, М. (2010), *Тумачење времена у Библији, библијска хронологија*, Хришћанска мисао, Београд.

Мидић, И. (1997), „Есхатон као узрок постојању Цркве“, *Саборност 1–2*, Пожаревац, 17–35.

Милин, Д. (2005), *Старозавешна историја*, Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Београд.

McKenzie, J. L. (1980), „Starozavetna biblijska teologija“, u: *Biblijska teologija Starog i Novog zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 146–225.

Origen (1985), *Počela*, Symposion, Split.

Поповић, Р. В. (1985), *Историјске књије Старої заветша*, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд.

Протопрезвитер Михаил Помазански, епископ Александар Милеант, др Николај, епископ макариополски (2006), *Ја сам њиш, истина и живиш, књија о живишу и учењу цркве: догматика, тумачење Светог Писма Старог и Новог Завета и тумачење Литургије*, Библиотека Образ светачки, Београд.

Протосинђел Доментијан (1908), *Пророчке књије Старої заветша*, Нова штампарија „Давидовић“, Београд.

Satterthwaite, P. E. (1998), *The Elisha narratives and the coherence of 2 Kings 2–8*, Tyndale Bulletin 49.1, 1–28.

Св. Атанасије Велики, Св. Василије Велики (2003), *Блаґослови, душо моја, Госґодога*: Свети Оци тумаче Псалтир, Библиотека Образ светачки, Београд.

Свети Григорије Богослов (2004), *Сабрана дела I*, Хришћанска мисао, Београд.

Свети Григорије Богослов (2006), *Сабрана дела II*, Хришћанска мисао, Београд.

Свети Јован Златоуст, Свети Јефрем Сиријски, Блажени Августин, Свети Симеон Нови Богослов (1998), *Нека буде свети́лост, Шесґоднев, Тумачење књи́е ѿсґања*, Библиотека образ светачки, Београд.

Teodorit Kirski (2005), *Eranistes, Demetra*, Zagreb.

Teodor Mopsuestijski (2004), *Katehetske homilije*, Кршћанска садашњост, Zagreb.

Томић, И. (2006), *Сґарозавејни ѿроци: служба ѿрока и ѿророчке књи́е*, Богословски факултет Светог Василија Острошког Фоча (Србиње), Београд.

Томић, С. (1983), *Poruka spasenja Svetog pisma Starog zavjeta*, Provincijalat franjevaca konventualaca, Zagreb.

Томић, С. (1986), *Pristup Bibliji, opći uvod u Sveto pismo*, Provincijalat franjevaca konventualaca, Zagreb.

Harrington, W. J. (1993), *Uvod u Stari Zavjet spomen obećanja*, Кршћанска садашњост, Zagreb.

Примљено: 4. 5. 2015.

Одобрено: 7. 5. 2015.

MESSIANISM IN THE BOOKS OF SAMUEL AND KINGS

Nenad D. Mijalković

*Serbian Orthodox Seminary of
St. Cyril and Methodius in Niš*

***Summary:** This paper aims to analyze the messianic idea in the historical books of Samuel and Kings, found in the Old Testament. The messianic idea appears throughout all of the books of the Old Testament and is eventually fulfilled through Christ. To absolutely and properly analyze this subject one must consider God's revelation entirely. The history of the Old Testament is represented as the history of salvation, and therefore called sacred history, because man enters into a personal relationship with God. Only a few individuals from the Old Testament formed a personal relationship with God, some of them being: King David, Solomon, Ana (Samuel's mother), and the Prophets Samuel, Nathan, Elijah and Elisha. All of these well known individuals play the connecting role between God and man as they were chosen and assigned to carry out God's will. Out of the relationship of these God-inspired people and God Himself, the relationship between father and son was manifested and found its realization and fulfillment with the birth of Jesus Christ, the Son of God.*

***Key words:** Messiah, David, Solomon, King, Elijah, Elisha, Prophet, Christ, Priest, Ministry, and Anointing.*